

เรียนรู้
เข้าใจ
คิดวิเคราะห์
เพื่อสังคมที่ยั่งยืน

ชุดกิจกรรมการอ่านวิเคราะห์ตามแนวทาง PISA

น้ำคือชีวิต
ชุมชนคือพลัง
อนาคตที่ยั่งยืน

เรื่อง “บางระกำโมเดล : เมื่อชุมชนเรียนรู้ที่จะอยู่กับน้ำ”

รายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

บางระกำ
โมเดล

ชื่อ-สกุล _____ ชั้น _____ เลขที่ _____

คำชี้แจง

ให้นักเรียนศึกษาข้อมูลจาก เอกสารที่ 1-3 แล้วตอบคำถามข้อ 1-15 โดยนักเรียนจะต้องค้นหาข้อมูล ความเชื่อมโยงข้อมูลจากหลายแหล่ง ประเมินข้อมูล และใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ

สถานการณ์

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มหนึ่งกำลังศึกษาเรื่อง “การปรับตัวของชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม” และพบข้อมูลเกี่ยวกับ “บางระกำโมเดล” ซึ่งเป็นแนวทางบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ลุ่มต่ำของจังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย นักเรียนได้รับเอกสาร 3 ฉบับต่อไปนี้

เอกสารที่ 1 : ประกาศประชาสัมพันธ์

ร่วมปรับตัว อยู่กับน้ำ
สร้างชุมชนที่ยั่งยืน

เตรียมพร้อมรับฤดูน้ำหลากในพื้นที่บางระกำโมเดล

พื้นที่บางระกำเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำที่ใช้เป็นพื้นที่รองรับและหน่วงน้ำในช่วงฤดูน้ำหลาก เพื่อช่วยลดผลกระทบจากอุทกภัยที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนและพื้นที่ลุ่มน้ำตอนล่าง ประชาชนและเกษตรกรจึงควรเตรียมความพร้อม ดังนี้

1

ปรับปฏิทินการเพาะปลูก

เกษตรกรควรเริ่มเตรียมแปลงและเพาะปลูกข้าวตั้งแต่เดือนเมษายน และเร่งเก็บเกี่ยวผลผลิตให้แล้วเสร็จก่อนฤดูน้ำหลาก เพื่อลดความเสี่ยงที่ผลผลิตจะได้รับความเสียหายจากน้ำท่วม

2

เตรียมพื้นที่สำหรับรองรับน้ำ

หลังการเก็บเกี่ยว พื้นที่นาบางส่วนจะถูกใช้เสมือน “แก้มลิงธรรมชาติ” สำหรับรองรับและหน่วงน้ำในช่วงฤดูน้ำหลาก ก่อนระบายน้ำออกจากพื้นที่ในช่วงเดือนพฤศจิกายน

3

เตรียมที่อยู่อาศัยและทรัพย์สิน

ประชาชนควรติดตามข้อมูลระดับน้ำและประกาศเตือนภัยอย่างสม่ำเสมอ เตรียมเคลื่อนย้ายทรัพย์สินขึ้นสู่ที่สูง และปรับที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น การยกใต้ถุนบ้านให้สูงขึ้น

4

เปลี่ยนช่วงน้ำหลากให้เป็นโอกาส

เมื่อพื้นที่การเกษตรกลายเป็นพื้นที่รับน้ำ เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนมาทำประมงเพื่อสร้างรายได้เสริม รวมถึงนำสัตว์น้ำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า

“ รู้ทันน้ำ ปรับตัวทันเวลา เปลี่ยนข้อจำกัดให้เป็นโอกาส ”

ขอให้ประชาชนติดตามสถานการณ์น้ำอย่างต่อเนื่องและเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ฤดูน้ำหลาก

น้ำรักษาชุมชน
ชุมชนรักษาธรรมชาติ
สู่อนาคตที่ยั่งยืน

เรียนรู้
เข้าใจ
ร่วมดูแล
บางระกำโมเดล
เพื่อนาคตที่ยั่งยืน

เอกสารที่ 2 :

ปฏิทินการดำเนินชีวิตในพื้นที่บางระกำโมเดล

วิถีชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ สร้างความมั่นคงให้ชุมชน

น้ำคือชีวิต
นาคือความหวัง
ชุมชนคือพลัง
สู่นาคตที่ยั่งยืน

ช่วงเวลา

การดำเนินการ

จุดประสงค์

เมษายน

เริ่มเตรียมแปลงและเพาะปลูกข้าว

ให้สามารถเก็บเกี่ยว
ก่อนฤดูน้ำหลาก

พฤษภาคม-
กรกฎาคม

ดูแลผลผลิตและเก็บเกี่ยว

ลดความเสี่ยงจากน้ำท่วมนาข้าว

กลางเดือน
สิงหาคม

เริ่มรับน้ำเข้าพื้นที่

ใช้พื้นที่นาเป็นพื้นที่หน่วงน้ำ

สิงหาคม-ตุลาคม

พื้นที่บางส่วนมีน้ำท่วมขัง

ทำประมงและสร้างรายได้เสริม

พฤศจิกายน

ระบายน้ำออกจากทุ่ง

เตรียมพื้นที่สำหรับ
การเพาะปลูกครั้งต่อไป

“ ปรับวิถีชีวิต ตามจังหวะน้ำ อยู่ร่วมกับธรรมชาติ สุขุมชนที่ยั่งยืน ”

บางระกำโมเดล
ธรรมชาติเกื้อกูลชีวิต
ชุมชนเติบโตไปด้วยกัน

เอกสารที่ 3 : สถานการณ์จำลอง

รายวิชาสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรียนรู้จากสถานการณ์จริง
คิด วิเคราะห์ ปรับตัว
สู่นาคตที่ยั่งยืน

ปีนี้น้ำมาเร็วกว่าที่คิด

“รู้ทันสถานการณ์ ปรับแผนได้ ลดความเสี่ยง สร้างโอกาสในวิกฤต”

ข้อมูลสถานการณ์

วันที่ 20 กรกฎาคม มีประกาศแจ้งเตือนว่า จากปริมาณฝนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง คาดว่ามวลน้ำจากพื้นที่ตอนบนอาจเข้าสู่พื้นที่บางระกำ เร็วกว่าช่วงเวลาตามปฏิทินปกติ ประมาณ 2-3 สัปดาห์

เกษตรกร 3 ครอบครัวมีแผนดังนี้

สถานการณ์เดียวกัน
แต่การตัดสินใจอาจต่างกัน

ครอบครัว A

ข้าวใกล้พร้อมเก็บเกี่ยว
จึงติดตามข้อมูลระดับน้ำ
ทุกวันและเตรียมเก็บเกี่ยว
ให้เร็วขึ้น

ครอบครัว B

ข้าวยังไม่พร้อมเก็บเกี่ยว
แต่ยืนยันว่าจะดำเนินการ
ตามกำหนดเดิม เพราะเชื่อว่า
น้ำจะเข้าพื้นที่ในช่วงกลางเดือน
สิงหาคมตามปฏิทิน

ครอบครัว C

เตรียมเก็บเกี่ยวผลผลิต
พร้อมเคลื่อนย้ายทรัพย์สินขึ้นที่สูง
และเตรียมอุปกรณ์สำหรับ
ทำประมงหลังน้ำเข้าพื้นที่

ข้อมูลที่ทันเวลา ช่วยให้ตัดสินใจได้ดีกว่า

“ปรับตัววันนี้
เพื่อชุมชนที่ปลอดภัยในวันหน้า”

เรียนรู้
ปรับตัว
อยู่ร่วมกัน
สู่อนาคตที่ยั่งยืน

ข้อสอบวัดการอ่าน

น้ำคือชีวิต
ชุมชนคือพลัง
อนาคตที่ยั่งยืน

ชุดกิจกรรมการอ่านวิเคราะห์ตามแนวทาง PISA

เรื่อง บางระกำโมเดล : เมื่อชุมชนเรียนรู้ที่จะอยู่กับน้ำ

บางระกำ
โมเดล

ชื่อ-สกุล _____ ชั้น _____ เลขที่ _____

1

จากเอกสารที่ 1 เหตุผลสำคัญที่สุดที่เกษตรกรควรเริ่มเพาะปลูกตั้งแต่เดือนเมษายนคือข้อใด

- ☐ ก. เพื่อให้สามารถปลูกข้าวได้หลายครั้งต่อปี
- ☐ ข. เพื่อให้เกิดเกี่ยวผลผลิตก่อนฤดูน้ำหลาก
- ☐ ค. เพื่อเพิ่มพื้นที่สำหรับการทำประมง
- ☐ ง. เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำในพื้นที่การเกษตร

2

คำว่า “แก้มลิงธรรมชาติ” ในเอกสารที่ 1 มีความหมายสอดคล้องกับข้อใดมากที่สุด

- ☐ ก. พื้นที่สำหรับเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ
- ☐ ข. พื้นที่สำหรับกักและหน่วงน้ำชั่วคราว
- ☐ ค. พื้นที่สำหรับสร้างเขื่อนขนาดใหญ่
- ☐ ง. พื้นที่ที่ห้ามประชาชนประกอบอาชีพ

3

จากเอกสารที่ 2 หากเกษตรกรต้องการลดความเสี่ยงที่ข้าวจะถูกน้ำท่วม ควรดำเนินการใด

- ☐ ก. เริ่มเพาะปลูกหลังเดือนสิงหาคม
- ☐ ข. เก็บเกี่ยวให้แล้วเสร็จก่อนช่วงรับน้ำ
- ☐ ค. รอให้น้ำเข้าพื้นที่ก่อนจึงเก็บเกี่ยว
- ☐ ง. เปลี่ยนพื้นที่ทั้งหมดเป็นบ่อเลี้ยงปลา

4

ข้อใดแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุและผล ได้ถูกต้องตามเอกสารที่ 1 และ 2

- ☐ ก. รับน้ำเข้าพื้นที่ → ข้าวเติบโตเร็วขึ้น → ผลผลิตเพิ่มขึ้น
- ☐ ข. ปรับปฏิทินเพาะปลูก → เก็บเกี่ยวก่อนรับน้ำ → ลดความเสียหายของผลผลิต
- ☐ ค. ทำประมง → น้ำลดเร็วขึ้น → สามารถทำนาได้ทันที
- ☐ ง. ยกได้ทุนบ้าน → น้ำไม่เข้าสู่บางระกำ → ไม่เกิดอุทกภัย

5

พิจารณาข้อความต่อไปนี้

“บางระกำโมเดลเป็นการพยายามป้องกันไม่ให้น้ำเข้าสู่พื้นที่บางระกำ”

ข้อความดังกล่าว ถูกต้องหรือไม่ ☐ ถูกต้อง ☐ ไม่ถูกต้อง
จงอธิบายโดยใช้ข้อมูลจากบทอ่าน

.....
.....

อ่านให้คิด
เชื่อมโยงข้อมูล
สู่การใช้ชีวิต
อย่างยั่งยืน

ข้อสอบวัดการอ่าน

ชุดกิจกรรมการอ่านวิเคราะห์ตามแนวทาง PISA

เรื่อง บางระกำโมเดล : เมื่อชุมชนเรียนรู้ที่จะอยู่กับน้ำ

น้ำหลาก
ไม่ใช่ปัญหา
แต่คือโอกาส
ของชุมชน

บางระกำ
โมเดล

ชื่อ-สกุล _____ ชั้น _____ เลขที่ _____

6

จากเอกสารที่ 1 และ 2 การทำประมงในช่วงเดือนสิงหาคม-ตุลาคมสะท้อนแนวคิดใดได้ดีที่สุด

- ก. การหลีกเลี่ยงปัญหา
- ข. การเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส
- ค. การพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐ
- ง. การละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมอย่างถาวร

ปรับตัว
อยู่กับน้ำ
สร้างอนาคตที่ดีขึ้น

ใช้เอกสารที่ 3 ตอบคำถามข้อ 7-10

7

ครอบครัวใดมีการเตรียมความพร้อม ครอบคลุมมากที่สุด

- ก. ครอบครัว A
- ข. ครอบครัว B
- ค. ครอบครัว C
- ง. ทั้งสามครอบครัวเท่ากัน

จงระบุข้อมูลอย่างน้อย 2 ประการ ที่สนับสนุนคำตอบ

1.
2.

ครอบครัวเข้มแข็ง
ชุมชนยั่งยืน
เพราะเราเรียนรู้
ที่จะอยู่กับน้ำ

8

เหตุใดการตัดสินใจของครอบครัว B จึงมีความเสี่ยงมากกว่าครอบครัว A

- ก. ครอบครัว B ไม่มีอุปกรณ์ทำประมง
- ข. ครอบครัว B ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- ค. ครอบครัว B ยึดปฏิทินเดิมโดยไม่คำนึงถึงข้อมูลสถานการณ์ล่าสุด
- ง. ครอบครัว B ไม่ได้รับอนุญาตให้เก็บเกี่ยวก่อนกำหนด

ข้อมูลที่ถูกต้อง
ช่วยลดความเสี่ยงได้

9

สมมติว่านักเรียนเป็นสมาชิกของครอบครัว B นักเรียนจะเสนอให้ครอบครัวดำเนินการอย่างไร
เขียนข้อเสนอ 1 แนวทาง พร้อมอธิบายโดยใช้ข้อมูลจากเอกสารอย่างน้อย 2 แหล่ง

ข้อเสนอของฉันคือ

.....

เหตุผล

.....

.....

.....

เรียนรู้
ปรับตัว
อยู่ร่วมกัน
อย่างยั่งยืน

10

จากเหตุการณ์ “น้ำมาเร็วกว่าที่คิด” ข้อสรุปใดเหมาะสมที่สุด

- ก. ปฏิทินการเพาะปลูกไม่มีประโยชน์
- ข. เกษตรกรควรหยุดทำนาในพื้นที่บางระกำ
- ค. การมีแผนเพียงอย่างเดียวเพียงพอต่อการรับมือภัยธรรมชาติ
- ง. การวางแผนควรปรับเปลี่ยนตามข้อมูลและสถานการณ์จริง

ข้อมูลที่ทันสมัย
ช่วยให้เราปรับตัวได้ดีขึ้น

การประเมินและสะท้อนข้อมูล

11

นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า

“บางระกำโมเดลมีประโยชน์เฉพาะกับเกษตรกรในพื้นที่บางระกำเท่านั้น”

นักเรียน เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย

จงใช้หลักฐานจากบทอ่านสนับสนุนคำตอบ

1.
2.

ใช้ข้อมูล
คิดอย่างรอบคอบ
ก่อนสรุปความเห็น

12

หากนักเรียนต้องตัดสินใจว่า

“วันที่ 25 กรกฎาคม เกษตรกรควรเริ่มเก็บเกี่ยวข้าวพันธุ์หรือไม่”

ข้อมูลจาก เอกสารที่ 2 เพียงฉบับเดียว เพียงพอต่อการตัดสินใจหรือไม่

- ก. เพียงพอ เพราะตารางระบุช่วงเวลาไว้แล้ว
- ข. เพียงพอ เพราะเดือนกรกฎาคมเป็นช่วงเก็บเกี่ยว
- ค. ไม่เพียงพอ เพราะต้องพิจารณาข้อมูลสถานการณ์น้ำและความพร้อมของผลผลิตด้วย
- ง. ไม่เพียงพอ เพราะเอกสารที่ 2 ไม่มีข้อมูลเรื่องการทำประมง

การตัดสินใจที่ดี
ต้องให้ข้อมูลรอบด้าน

13

พิจารณาข้อมูลต่อไปนี้

ข้อมูล ก: ปฏิทินระบุว่าเริ่มรับน้ำเข้าพื้นที่ช่วงกลางเดือนสิงหาคม

ข้อมูล ข: ประกาศล่าสุดระบุว่าปีนี้น้ำอาจมาเร็วกว่าปกติ 2-3 สัปดาห์

หากข้อมูลทั้งสองถูกต้อง เกษตรกรควรใช้ข้อมูลใดในการตัดสินใจ

- ก. ใช้ข้อมูล ก เท่านั้น เพราะเป็นแผนที่กำหนดไว้แล้ว
- ข. ใช้ข้อมูล ข เท่านั้น และไม่ต้องพิจารณาข้อมูลอื่น
- ค. ใช้ข้อมูลทั้งสองร่วมกันและปรับแผนตามสถานการณ์ล่าสุด
- ง. ไม่ควรใช้ข้อมูลใด เพราะข้อมูลทั้งสองขัดแย้งกัน

ข้อมูลหลายแหล่ง
ช่วยให้เห็นภาพจริง
ได้ชัดเจนขึ้น

14

ข้อใดเป็น สาระสำคัญร่วม ของเอกสารทั้ง 3 ฉบับ

- ก. ประชาชนควรหลีกเลี่ยงการอาศัยในพื้นที่น้ำท่วม
- ข. การทำประมงเป็นอาชีพที่สำคัญกว่าการทำนา
- ค. การปรับตัวและวางแผนตามสถานการณ์ช่วยลดผลกระทบจากอุทกภัย
- ง. การป้องกันน้ำท่วมสามารถทำได้โดยไม่ต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชน

ชุมชนเข้มแข็ง
เพราะเรียนรู้และปรับตัว
ไปด้วยกัน

อ่านให้คิด
เชื่อมโยงข้อมูล
สู่การใช้ชีวิต
อย่างยั่งยืน

ข้อสอบวัดการอ่าน

ชุดกิจกรรมการอ่านวิเคราะห์ตามแนวทาง PISA

เรื่อง บางระกำโมเดล : เมื่อชุมชนเรียนรู้ที่จะอยู่กับน้ำ

น้ำหลาก
ไม่ใช่ปัญหา
แต่คือโอกาส
ของชุมชน

บางระกำ
โมเดล

ชื่อ-สกุล _____ ชั้น _____ เลขที่ _____

15

ข้อ 15 : การกิจพิชิต PISA

เทศบาลแห่งหนึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่ลุ่มต่ำและประสบปัญหาน้ำท่วมทุกปี
จึงสนใจนำแนวคิดของบางระกำโมเดลไปประยุกต์ใช้

?

นักเรียนคิดว่า ‘เทศบาลแห่งนี้สามารถนำบางระกำโมเดล
ไปใช้เหมือนกับบางระกำทุกประการได้หรือไม่?’

☐

ได้

☐

ไม่ควรนำไปใช้เหมือนกันทุกประการ

จงอธิบายความคิดเห็น โดย

1. ใช้ข้อมูลจากบทอ่านอย่างน้อย 2 ประเด็น
2. อธิบายเหตุผลของตนเอง
3. เสนอข้อมูลเพิ่มเติมที่ควรศึกษาก่อนตัดสินใจ

แนวคิดท้องถิ่น
ปรับใช้ได้
ต้องเข้าใจบริบท
ของพื้นที่

คิดวิเคราะห์
อย่างรอบด้าน
สู่การตัดสินใจ
ที่เหมาะสม

เรียนรู้
ปรับตัว
อยู่ร่วมกัน
อย่างยั่งยืน

คำตอบ

“บางระกำวันนี้
คือบทเรียนของอนาคต

รายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

LIVEWORKSHEETS